

DEBRŐDI GÁBOR

Az egyenruha rendszeresítésének és alkalmazásának rövid áttekintése a mentőgyakorlatban

A fővárosi mentők alakulásának évében, 1887-ben a mentőknél még nem volt rendszerített egyenruha. Az egyenruha-szabályzat megjelenéséig a szolgálati szabályzat előírásai szerint a kivonulóknak sötét öltönyt, egyensapkát és karszalagot kellett viselniük. E gyakorlat nem volt sokáig tartható, hisz számos bosszúságot, kellemetlenséget okozott a kivonuló mentők civil ruházatának sérülése, szennyeződése. A helyzetet orvosolandó 1914-ben Kovách Aladárnak (1866-1922), a Budapesti Önkéntes Mentő Egyesület (BÖME) orvosigazgatójának döntése értelmében a mentők egységes öltözködését, megjelenését szabályozó egyenruha-szabályzat jelent meg: *„A működés célszerűsége megkívánja, hogy az egyesület működői egyenruhát hordjanak. Ezen célból az egyesület igazgatósága az alábbiakban egyenruházati szabályzatot állapít meg a rangfokozatok külső jeleinek meghatározásával.”*¹

A régóta várt szabályzat négy pontban tért ki a ruházatra, a rangfokozatok zsinórzataira, a rangfokozatok megkülönböztetésére az egyensapkán, és a kiegészítőként viselendő elemek viseletét szabályozza. A kezdeti években rendszeresített egyensapka formáján és színén nem változtattak, mely a korban divatosnak számító francia alakú és fekete színű maradt. Felöltőnek állig zárt, négyzesebes, zöldesbarna színű kabátot írt elő, gombjai fedettek voltak. Az egyennadrág sötétzöld vagy fekete színű volt. Hideg és csapadékos időben a szabályzat ujjas vagy galléros köpeny, pelerin viseletét engedélyezte. A rangfokozatokat nem váll-lapok jelezték, hanem a sapkán lévő zsinórzat és paszomány tüntette fel.

A fővárosiak mintájára országsszerte alakuló autonóm mentőegyesületek és tűzoltósági mentőalosztályok is rendszeresítettek egyenruhát, miként az 1926-ban alapított országos állomáshálózatot működtető Vármegyék és Városok Országos Mentő Egyesülete is. Ez utóbbi intézmény esetében az egyenruha-szabályzat előírásai a kivonulói állomány egészét érintő egységes megjelenést szabályozták, külön téli és nyári öltözetet véve alapul. A téli barna színű sapkából, zubbonyból és fekete nadrágból állt. A nyári ugyancsak barna sapkából, de zöld színű zubbonyból és nadrágból, gépkocsivezetőknek barna színben.

Az 1948-ban alapított Országos Mentőszolgálatnál rendszeresített szolgálati egyenruhákat főigazgatói utasítások és körlevelek szabályozták, az öltözékekhez rangjelzéseket is rendszeresítettek. Az egyenruha téli és nyári ruházatból állt, amelynek darabjait egymással

¹ *Mentők Lapja*, XII. évf. (1914) 10. sz. p.234.

keverni nem lehetett. Az egyenruha viselésekor minden esetben nyakkendő használata volt kötelező. Nyakkendő nélkül csak a nyári ruházatot volt szabad viselni a melegebb nyári időszakban, és csak kihajtott ingnyakkal. A ruházat és a parolík és a sapkajelvény leírását a Mentőszolgálat által 1960-ban kiadott „Szolgálati és Működési Szabályzat az Országos Mentőszolgálat mentőállomásai részére” c. kiadvány tartalmazta.

Az első nyári egyenruha világos mákosszürke színű szövetből készült, az öltözékben tányérsapkát, zubbonyt és nadrágot, téli viselet gyanánt sötétkék posztó zakót és nadrágot, valamint bélelt bőrkabátot rendszeresítettek. Az egyenruha színvilága és szabása, formája a később évtizedekben sokat változott, a világos mákosszürke egyenruhának kék színű változata jelent meg, mind a téli, mind a nyári ruházathoz rendszeresített acélszürke, majd világoskék színű nejloninggel. A rangjelzéseket (parolít) a zubbony hajtókáján helyezték el. Országos Mentőszolgálat feliratú, címvarrott jelzés került a zubbony és a kabát ujjára. Az egyenruhát szolgálati időn túl, szabadidőben szigorúan tilos volt viselni, ami napjainkban is érvényes. A mentők egyenruhája munkaruhaként lett rendszeresítve.

A ma még sokak által emlékezetes, fekete színű nyári és téli egyenruha lett az elmúlt évtizedek legáltalánosabb formája. A téli viselethez tartozó bőrkabát helyett acélszürke színű műbőrkabát, majd az 1990-es évek elejétől acélszürke színű és kivehető béléssel ellátott, galérjában nejlonkapucnit rejtő, úgynevezett mikádók terjedtek el. A tányérsapkák, a sapkák formája és színe is változott, a tányérsapkákat a csákó formájú, majd az ún. barrett sapkák követték. A 90-es évektől színében és formájában egy teljesen új stílus jelent meg a Mentőszolgálatnál. Az új típusú ruházat számos igénynek kellett hogy megfeleljen. A ruhák vízlepergető felületű anyagból készültek, a kék színű nadrág és a piros zubbony több pontján fényvisszaverő csíkok jelentek meg. A téli és nyári zubbonyokon és a ruházathoz tartozó kék színű mellények hátán OMSZ MENTŐK felirat található. A ruházathoz kék színű overall is tartozott. 1989-től, amikor a Mentőszolgálat logója a Konstantin-keresztes jelvény lett, a ruházaton is az OMSZ-címer jelenik meg. A felirat a fekete színű zubbonyok esetében a bal karon, a később rendszeresített, téli és nyári piros zubbonyoknál pedig a bal felső zseb fölött található. Az új ruházat kiegészítő darabjaként említendő a kivágott nyakú, gomb nélküli piros színű pulóver.

Az elmúlt évek ruházatának kialakításakor egységes szemléletet képviselt a zubbony és a nadrág azonos színének alkalmazása. E célból piros színű, vízlepergető anyagból készült téli és nyári zubbonyok valamint nadrágok kerültek rendszeresítésre. A zubbony kiegészítő darabja lett a kivehető piros színű, mellényként is viselhető polár kabát, mely a téli időszakban kabátbéléseként is használható.

A kiskabáton és a rejtett kapucnival is ellátott zubbonyokon a szív magasságában címvarrott OMSZ-embléma, a kabát több pontján fényvisszaverő csík található. Ugyanezen rávarrott csíkok a nadrágszáron is megtalálhatók. A kabát és a zubbony hátán egységes fényvisszaverő feliratként ORSZÁGOS MENTŐSZOLGÁLAT olvasható. Az újabb garnitúrák fényvisszaverő csíkjai sárga árnyalatukban kissé eltérnek a korábbiakban rendszeresítettektől. A zubbonyok hátán újítként került alkalmazásra a tépőzárral le- és felrakható ORSZÁGOS MENTŐSZOLGÁLAT felirat, mely alatt a mentőegység tagjainak beosztása olvasható. A helyszíni tájékozódást és láthatóságot segíti az ugyancsak az elmúlt években rendszeresített sárga színű fényvisszaverő, tömeges baleseti kárhelyparancsnoki mellény.